

Broedvogelinventarisatie 2023

Door Jan van der Geld en Ton Pieters

Inleiding

Door onvoldoende kwalitatief goede tellingen konden we in 2022 slechts een “mager” overzicht publiceren. Hoewel nog niet helemaal perfect, ging dat in 2023 gelukkig beter. In 2023 is het gebied nog steeds niet naar behoren ingericht. Dit jaar waren echter nog weer meer maatregelen uitvoerbaar dan in 2022 en zeker meer dan in 2021. Zonder inrichting vraagt de uitvoerbaarheid van maatregelen echter om veel arbeid. Gelukkig is Ton nog fit genoeg om telkens maar weer met de schop en ander gereedschap het veld in te trekken. Dat de beheermaatregelen werken bewijzen de cijfers andermaal.

Watersnip heeft voet aan de grond gekregen

Tureluurs houden van nat land

Samenvatting

Geholpen door veel regen in het voorjaar was het op de 25 ha van de Weide van Ter Heide redelijk tot goed mogelijk om het grasland nat te maken en te houden. Dit vertaalde zich naar grote aantallen broedvogels op de percelen aan de Rijperdwarsweg, een sterke toename van tureluurs en toename van duidelijk zicht- en hoorbare watersnippen. Aan de Zeedijk moesten de vogels echter “een veer” laten. Gedurende vele weken moesten er persé dijkverzwaringswerken in de berm van de Zeedijk en zelfs in de Weide van Ter Heide worden uitgevoerd. De vogels zijn daar duidelijk niet van gediend.

Het is niet helemaal ondenkbeeldig dat hogere aantallen broedvogels het gevolg zijn van de opvang van “vluchtelingen”. De burenspringen bepaald niet zachtzinnig om met hun vogels. Op de percelen ten noorden van de Weide van Ter Heide lijkt het agrarisch natuurbeheer te zijn afgeschaft. In het westen en noorden van het Opperwoud heeft SBB er alles aan gedaan om broedplaatsen van vos en bruine rat in stand te houden of zelfs uit te breiden. Nagenoeg al het gemaaid riet, gesnoeide takken en oude grasbalen blijven op hopen en rillen achter in het gebied.

Het weer

Het weerbeeld in de eerste maanden van het jaar is veelal bepalend voor het verloop van het broedseizoen voor de vogels. Daarom eerst een overzicht van het weer (Bron: Weeronline).

De winter van 2022-2023 was aan de zachte kant. December verliep een fractie te koud, maar januari en februari waren duidelijk zacht en daarmee komt de gemiddelde temperatuur uit op 5,2 graden (tegen 3,9 graden normaal). Wat vooral opviel was het grote contrast tussen de drie wintermaanden. In december konden we regionaal schaatsen op natuurijs, terwijl januari bijzonder nat was. Februari verliep op de meeste plaatsen juist zeer droog.

De lente van 2023 was kletsnat. Er viel gemiddeld over het land 225 mm tegen 154 normaal. Alleen in 1983 en 1979 was de lente nog natter. Wat betreft temperatuur en zonneschijn was de lentegemiddeld redelijk normaal.

Met een gemiddelde temperatuur in De Bilt van 5,8 graden tegen 3,6 normaal was **januari zeer zacht**. Slechts acht keer verliep de eerste maand van het jaar nog zachter. Verder **was het kletsnat** met landelijk gemiddeld 124 millimeter neerslag tegen 72 normaal en de zon scheen 64 uur tegen 68 normaal.

Februari verliep droog met gemiddeld over het land slechts 22 mm. Verder scheen de zon vaak en gemiddeld over het land was de zon 110 uur te zien. **Ondanks droogte en zonneschijn was het geen koude maand.** De gemiddelde temperatuur komt uit op 5,7 graden tegen 3,9 normaal.

Met een temperatuur van 7,0 graden tegen 6,5 normaal **was maart een zachte maand.** Verder **was 3 de maand nat en somber.** Gemiddeld over het land viel 98 mm tegen 56 normaal en de zon scheen 117 uur tegen 146 normaal.

Het was de natste aprilmaand sinds 1998 met landelijk gemiddeld 79 mm tegen 41 normaal. Ook was het koud; de gemiddelde temperatuur kwam in De Bilt uit op 8,7 graden

tegen 9,9 normaal. Verder was het iets somberder dan normaal met landelijk gemiddeld 189 zonuren tegen 196 gebruikelijk.

De zon scheen in mei 254 uur tegen 223 normaal en daarmee was de maand zonnig. Verder was het een iets te droge maand met 48 mm tegen 56 normaal, maar het kwam wel lokaal tot plensbuien. Wat temperatuur betreft verliep mei redelijk normaal met gemiddeld over alle dagen en nachten 13,5 graden tegen 13,4 normaal.

Met een gemiddelde temperatuur van 19,4 graden tegen 16,2 normaal was juni recordwarm. Het vorige record uit juni 2021 met 18,2 graden werd met maar liefst 1,2 graden gebroken. De maand was niet alleen zeer warm, maar ook recordzonnig. De zon scheen vaak onafgebroken en gemiddeld scheen de zon 328 uur tegen 214 normaal. Wat neerslag betreft was het een droge maand met gemiddeld zo'n 21 mm regen.

Invloed weer op de weidevogels

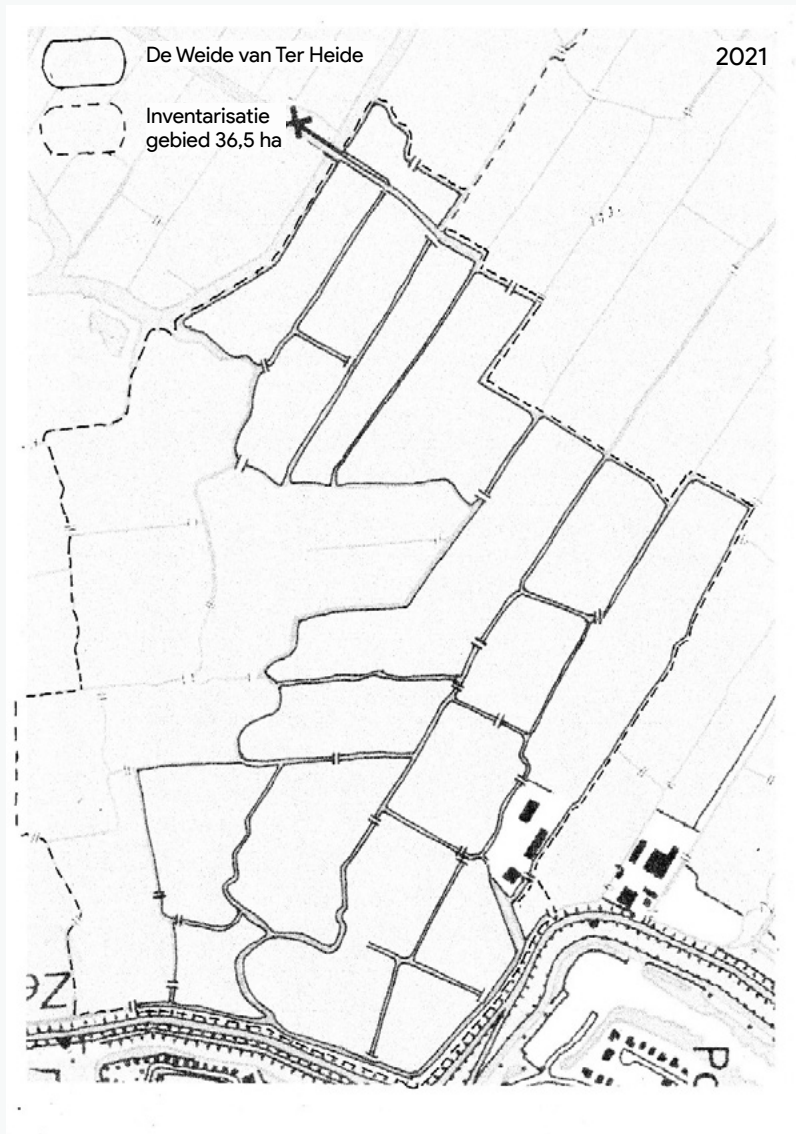
Hoe verging het de weidevogels in Waterland en in de Weide van Ter Heide in het bijzonder?

Wat het weer betreft was het voorjaar veelbelovend. Na vele droge voorjaren, nu eindelijk eens een nat voorjaar. Goede condities voor de weidevogels die er in Nederland nog over zijn. Echter de maand april bleek niet alleen nat, maar helaas ook veel te koud. De kuikens van vroege kieviten en grutto's vonden te kort voedsel en hebben dit niet overleefd. Er waren ook vogels die de ei-leg en het broeden hebben uitgesteld en dus pas later begonnen met broeden. In agrarisch gebied was een clustering van broedvogels zichtbaar, waardoor verhoogde kansen op verlies van nesten door uitrijden van mest, weidend vee, maaien en verhoogde kans op predatie.

In mei werd het warmer, maar nu helaas weer te droog. Door deze weersomstandigheden maaiden de boeren wel twee weken later, maar dit bood op het boerenland weinig soelaas voor de vogels. Weer waren de weidevogels afhankelijk van de uitgestelde maaidata in de reservaten. Maar hoe kun je het zo treffen? Nu was juni record warm en record droog. Dus ook in te droge reservaten daardoor te kort voer voor de kuikens. Wederom alleen nog redelijk tot goede resultaten rond de paar nat gezette greppels in het boerenland en de paar nog natte reservaten. De in het voorjaar veel belovende weidevogelbeschermers zijn verdacht stil.

Ligging inventarisatie gebied

Het geïnventariseerde gebied, in totaal 36,5 hectare, ligt bij de boerderij aan de Zeedijk 3, en tussen Zeedijk en Rijperdwarsweg in Uitdam (Gemeente Waterland).

Doelstelling

De geïnventariseerde percelen zijn al natuurgebied met een weidevogel doelstelling of zullen dat in 2023 / 2024 zijn. De broedvogelinventarisaties zijn mede bedoeld om de effecten van verbeterde inrichting en beheer van het gebied te monitoren.

Beheer

Alle percelen zijn graslandpercelen met een weidevogel doelstelling. Ongeveer 9 ha is in particulier eigendom. De overige percelen zijn in eigendom of in erfpacht bij Staatsbosbeheer. Op de percelen 1, 2, 6, 7, 9, 10, 13 en 18 (percelen rond Zeedijk 3) is stro en riet licht uitgestrooid. Dit is organische stof voor de wormen en nestmateriaal voor de vogels. Dit jaar is ongeveer 33 ha vernat van 0-20 cm beneden maaiveld. Er is verder geen mest uitgereden en er is geen vee geweid. De gehele oppervlakte is pas na half juli gemaaid.

Predatie

Begin mei was een hermelijn actief in het gebied. Daarna geen waarnemingen meer. Pas op 29 juni was er weer een waarneming. Zwarte kraaien, buizerd, bruine kiekendief en soms wat kleine mantelmeeuwen waren regelmatig actief in het gebied. We hebben de indruk dat de vogels zich redelijk goed konden verweren. Vlak bij de Zeedijk verdwenen wel de nodige nesten, maar dit was waarschijnlijk te wijten aan de dijkverzwaringswerkzaamheden op en langs de dijk.

Inventarisatie

De inventarisatie is uitgevoerd volgens de BMP-W telmethode. De tellingen zijn uitgevoerd op

19 april	08.15 – 11.45	uur
8 mei	10.30 – 14.00	uur
24 mei	14.00 – 16.30	uur
15 juni	06.15 – 09.15	uur
29 juni	06.15 – 09.15	uur

De telling op 14 mei is uitgevoerd door Rutger Polder uit Alkmaar. In totaal is er gedurende ruim 930 minuten, dus bijna een half uur per ha, geïnventariseerd.

De tellingen zijn uitgevoerd vanaf de randen van het gebied. Al vanaf 8 mei bleek een deel van het gebied op deze wijze niet meer te tellen. Dit heeft mogelijk een ondertelling van een aantal soorten tot gevolg. De tellingen van 8 mei en daarna zijn gedaan middels doorkruisen van het gebied.

Er zijn geen afwijkingen van de normen van BMP-W Sovon telmethode meegenomen.

Resultaten

De resultaten van de inventarisatie kunnen door een paar factoren zijn beïnvloed. Er werd dit voorjaar weinig storende invloed ondervonden van de jacht op grauwe ganzen op de noordelijk gelegen buurpercelen. Dit had wel tot gevolg dat er een veel grotere graasdruk was van grauwe ganzen, maar vooral van brandganzen in het geïnventariseerde gebied. Op 19 april werden bijvoorbeeld 10.000 brandganzen geteld. Vele duizenden brandganzen zijn tot in begin mei aanwezig geweest. Het is duidelijk te zien dat weidevogels zich niet prettig voelen tussen de lawaaiige en nerveuze ganzen. Ook is de broedsels van de grauwe ganzen blijkbaar niets in de weg gelegd. Binnen afzienbare tijd verpoosden tientallen grauwe ganzen met hun kroost in de natte percelen bij de boerderij en de dijk. De grasmat werd op deze percelen goed door de ganzen bijgehouden, helaas daardoor geen goed weidevogelbiotoop.

Een deel van de broedvogels (door de kou mislukte broedsels) is in de Weide van Ter Heide opnieuw begonnen. Op 8 mei en ook nog later werden nog veel grutto's in bruidsvlucht waargenomen. Een aantal broedvogels uit de omgeving – verstoord door predatie, stokkenzetters voor agrarisch natuurbeheer en /of landbouwwerkzaamheden op noordelijk gelegen buurpercelen- hebben waarschijnlijk in het geïnventariseerde gebied opnieuw een plekje gevonden. Het gebied is door vernatting geschikt geworden voor meer eenden en meerkoeten (ideaal voedsel voor predatoren),

maar ook voor watersnip en tureluur. Broedde er in 2022 één paar watersnip, nu al weer meer. Ook het aantal tureluurs is sterk toegenomen. Op 15 juni waren ongeveer 21 paar tureluurs voorzien van kuikens. Het broedsucces kan groter zijn geweest omdat op dat moment al kuikens vliegvlug waren 6 en mogelijk buiten het gebied zijn geraakt. Ook grutto en kievit waren succesvol, hiernaar zijn echter niet op het juiste moment tellingen verricht. Opvallend is ook het hoge aantal veldleeuweriken. Veldleeuweriken broeden graag op droge percelen met kort gewas. Door de volle greppels lijken de percelen nat, maar blijktbaar zijn de akkers (geholpen door het droge weer in mei) nog droog genoeg en aantrekkelijk voor veldleeuweriken. Misschien wel normaal voor het gebied, maar wij vinden de aantallen slobbeend aan de lage kant. Ook de afwezigheid van de zomertaling valt op. Misschien spelen door ons onderschatte voorwaarden een rol. Bij de laatste telling op 29 juni zagen we dat nagenoeg alle jonge vogels vliegvlug waren geworden. Na half juli mocht er worden gemaaid.

De telresultaten zijn verwerkt in een hiernavolgend overzicht en de territoria van de broedvogels zijn ingetekend op overzichtskaartjes.

Aantallen broedvogels in De Weide van Ter Heide e.o. 36.5 ha. in 2020, 2021, 2022 en 2023

	2020	2021	2022	2023
Weidevogels				
Kievit	21	30	29	34
Scholekster	7	8	7	7
Grutto	25	33	28	34
Tureluur	24	20	17	29
Watersnip			1	3
Veldleeuwerik	15	15	8	18
Gele kwikstaart	5	6	4	4
Graspieper	2	2	2	5
Krakeend	16	10	8	23
Wintertaling			1	1
Slobbeend	4	7	4	4
Kuifeend	1	2	1	2
Wilde eend	4	7	11	15
Meerkoet	5	12	19	25
Bergeend	5	8	5	8
Tot. weidevogels	134	160	145	212
Alle weidevogels per 100 ha	370 bp/100 ha	440 bp/ 100 ha	359 bp/100	ha 581 bp/ 100 ha

In het overzicht Aantallen broedvogels zien we dat het aantal paren weidevogels in 2023 oploopt tot bijna 6 paar per ha. Als we kijken naar de aantallen kwalificerende soorten weidevogels voor Vochtig weidevogelgrasland N13.01 zien we ook daar hoge scores. Tenslotte nog een overzicht van de overige broedvogels in De Weide van Ter Heide.

Aantallen kwalificerende soorten Vochtig weidevogelgrasland N13.01

De kwaliteitsbepaling van Vochtig weidevogelgrasland scoort “hoog”, wanneer meer dan 60 broedparen per 100 ha van de kwalificerende soorten broeden

2020 252 paar / 100 ha
 2021 260 paar / 100 ha
 2022 200 paar / 100 ha
 2023 334 paar / 100 ha

Aantallen broedvogels in De Weide van Ter Heide e.o. 36.5 ha. in 2020, 2021, 2022 en 2023

	2020	2021	2022	2023
Overige broedvogels				
Knobbelzwaan				1
Grauwe gans		2	0-7	2
Brandgans				1
Nijlgans		1	4	2
Smient nbg		1	1	
Zomertaling nbg		1	1	
Tafeleend				1
Fazant		1	1	1
Waterhoen			5	2
Kleine plevier		1		
Holenduif		3	2	2
Boerenwaluw		3	2	3
Witte kwikstaart		1	2	3
Winterkoning			1	2
Merel				1
Rietzanger		3	2	4
Kleine karekiet				2
Grasmus		2		
Spreeuw		3		1
Kauw		1		1
Huismus				2
Rietgors		1		

NBG net buiten telgebied

Juli 2023, Jan van der Geld en Ton Pieters

